Pregledni naučni rad
UDK:364:343.3/.7-053.3/.6
DOI:10.7251/ZND2601170L

JEZIK SOCIJALNOG RADA I NJEGOVE IMPLIKACIJE NA MALOLJETNIČKO PRESTUPNIŠTVO

Doc. dr. sc. Ljubinka Lazić
Sveučilište Hercegovine, FDZMB,
Doboj, Bosna i Hercegovina [53]

Abstrakt: *Ovaj rad se bavi analizom jezika u socijalnom radu sa maloljetnim prestupnicima fokusirajući se na implikacije koje jezički izrazi mogu imati na proces rehabilitacije. Analizom pojmova koji se koriste za opis ponašanja maloljetnih prestupnika i za planiranje resocijalizacijskih intervencija istražen je stav stručnih radnika prema maloljetničkom prestupništvu kao i njihove šanse za uspješnu socijalnu reintegraciju. Rad se temelji na neobjavljenoj analizi 100 dijagnostičkih izvještaja o maloljetnim prestupnicima u Republici Srpskoj kao dio šireg istraživanja teorijsko-metodoloških obilježja stručnog rada sa maloljetnicima u centrima za socijalni rad. Rezultati analize ovog pojmovno-kategorijalnog aparata socijalnog rada pokazali su da korištenje osnažujućeg jezika ukazuje na proaktivnost socijalnih radnika. Rad ukazuje i na objektivizirajući odnos socijalnog rada, ali i društva prema maloljetnim prestupnicima, što pojačava potrebu za promjenama u jezičkom pristupu socijalnog rada i preventivne socijalne akcije kako bi se pospješila društvena harmonija i preduprijedio recidivizam.*

Ključne riječi: *maloljetničko prestupništvo, jezik socijalnog rada, resocijalizacija*

UVOD

Ono što ljude čini ljudskim bićima jeste upotreba jezika. Jezik nam omogućava da izrazimo misli, opišemo pojmove, komuniciramo, razumijemo društvo, druge i sebe. Sadržaj jezika čine jezički konstrukti, a te riječi, izrazi i termini kojima se izražavamo odraz su ljudske svijesti oblikovane razvojem, kulturološkim nasljeđem i nomrativnim kontekstom, ali i direktno oblikuju ljudske postupke. Nadovezujući se na na Frojdovo objašnjenje čovjekove svijesti, From ukazuje da svijest prima društvene inpute kroz filtere jezika, logike i društveno definisanih zabrana, kao i da je za čovjeka bitna veza sa društvenim grupama i okruženjem u kojem živi (Suzuki, From, 1969; From, 1984). To je iz razloga što je čovjek biće koje živi komunicirajući i suživeći sa drugima. Problem nastaje onda kada se jezik koji se upotrebljava ne razumije ili kada je nasilan, osuđujući, isključujući.

Polazeći od toga postaje jasno da jezik socijalnog rada ima posebnu težinu, kao i sama profesija. Jezik socijalnog rada opisuje društvo, događaje, ljude, ali i aktivno učestvuje u kreiranju društvene stvarnosti, utiče indirektno i direktno na ljude, izaziva promjene. To iz razloga što socijalni radnici opisuju ljude, grupe, socijalne fenomene, ali i ustanovljavaju neke uzročno-posljedične veze između pojava uz pomoć kojih prave socijalnu prognozu, biraju i provode intervencije, planiraju aktivnosti. Termini kao što su „delinkvent“, „socijalni slučaj“, „asocijalno“ ili „nepromišljenost“ impliciraju određene uzroke, odgovornosti i očekivane intervencije. Međutim, ti pojmovi nisu uvijek neutralni i mogu različito da se koriste, tumače i utiču na ljude. To jača prisutnost

[53] l.ljub@yahoo.com, ORCID: 0009-0007-3632-6167

stigme, predrasuda i diskriminacije u jeziku, posebno kada je riječ o osjetljivim grupama kao što su maloljetni prestupnici.
Na taj način jezik može djelovati dvojako: kao sredstvo osnaživanja i podrške, ali i kao mehanizam stigmatizacije i dehumanizacije.

Analiza pojmovno-kategorijalnog aparata u socijalnom radu sa maloljetnim prestupnicima stoga postaje ključna za razumijevanje ne samo prakse, ali i teorijskih osnova koje tu praksu oblikuju. Posmatrajući frekvenciju i kontekst upotrebe pojmova u nalazima i izvještajima stručnjaka, moguće je identifkovati dominantne pristupe, intervencije koje karakterišu praksu, kao i njihove implikacije na proces resocijalizacije i socijalne integracije mladih.

TEORIJSKI OKVIR

Socijalni rad, kao proizvod društvenih razvojnih procesa i težnje ka razumijevanju i rješavanju društvenih problema, odlikuje svojstven pojmovno-kategorijalni aparat kojim se koristi za svoju praksu i to za procjenu, dijagnostiku, izvještavanje i različite socijalne, rehabilitacijske i prevencijske aktivnosti. Taj jezik uslovljen je svješću i društvenim kontekstom, kulturnim vrijednostima. Istovremeno, upotreba specifičnog jezika ne znači samo njegovu svrhu opisivanja, konstrukcije, ukazivanja, već i potrebu usmjeravanja, kontrole.

U kontekstu socijalnokonstruktivističke teorije jezički konstrukti se objašnjavaju kao rezultat interakcija, kulturnih obrazaca i institucionalnih zahtjeva. Tako npr. Vygotski razvoj jezika posmatra u odnosu na okolinski kontekst čovjeka. On objašnjava da su jezik i mišljenja uzajamno.uzročno povezani tako što je razvoj mišljenja uslovljen jezikom kojim se konstruišu pojmovi. Vygotski još ukazuje da je konstruisanje pojmova kreativni proces koji se ne dešava ponavljanjem ili pamćenjem već je rezultat društvenih interakcija i kulturnih obrazaca. U tom smislu, citirao je i Tolstoja koji je uočio da se djeca opiru usvajanju novih pojmova koji im se mehanički nameću. (Thomson, 2002). To znači da su riječi osnovne jedinice značenja kroz koje ljudi razumiju svijet, a formiraju se pod uticajem društvenog konteksta.

Sapir-Vorfova hipoteza ili teorija lingvističke relativnosti ističe da je jezik socijalno ogledalo društva i kulturnih obrazaca tako što verbalna struktura jezika utiče na to kako ljudi percipiraju društvo oko sebe i sebe. Pri tome, jezik koji koristimo ne samo da odražava strukture i stavove društva, već određuje i utiče na naše misli i ponašanje. Sapir je tvrdio da je jezik koji koristimo i stvaramo odgovor na kulturne i društvene potrebe, a Vorf je smatrao da vrijedi i suprotno, da jezik utiče na kulturu tako što utiče na način razmišljanje i ponašanja ljudi (Frothingham, 2013). Drugim riječima, način na koji govorimo o određenim pojavama oblikuje kontekst u kojem živimo, a takođe jezik oblikuje način na koji pojmove razumijemo i kako prema njima djelujemo.

U okviru teorije ulične birokratije teoretičari nastavljaju kritičko proučavanje ponašanja implicirajući da državni procesi utiču na ponašanje službenika koji rade sa građanima. Suočeni sa zahtjevima političke vlasti, normativno-pravnim ograničenjima i nedostatkom resursa, službenici na prvoj liniji razvijaju mehanizme suočavanja koji se ogledaju u pojednostavljivanju, rutinizaciji rada i standardizaciji postupaka i odlučivanja, što se reflektuje i u funkcionalnijem i administrativno usmjerenom profesionalnom jeziku (Winter, 2002, prema Lipsky, 1980). Na to ukazuje i Fairclough objašnjavanjem da je jezik kao dio društvene ideologije uzročnik kulturnih i obrazovnih promjena kroz institucionalne diskurse i odnose moći (Fairclough, 1995, Wodak, 2011). To upućuje i na zaključak da jezik ima razvojni karakter te da je zavisan od relacija u društvu, društvene društva, njegovih funkcija i duhovnih i materijalnih tvorevina (Gordić, Termiz, Tančić, 2015).

Ovakva teorijska tumačenja ukazuju na shvatanje da analiza jezika može otkriti karakteristike, kulturne vrijednosti i intencije društva. U pogledu socijalnog rada to znači da je jezik profesije socijalnog rada rezultat društvenih struktura i odnosa, a da se analizom jezika socijalnog rada mogu

otkriti okviri prakse i to odnos prema klijentima i implikacije intervencija. U tom smislu, termini kojim stručni radnici u socijalnom radu imenuju i opisuju maloljetne prestupnike, njihovo ponašanje kao i planirane intervencije direktno utiče na to kako će ih percipirati, ali i ukazuje na postupke i intervecije koje će preduzimati.

Savremena literatura iz oblasti socijalnog rada upravo ukazuje da profesionalna leksika socijalnih radnika odražava dominantne teorijske pristupe, institucionalne okvire, kulturne vrijednosti, te da ukazuje i na pravce intervencija koje slijede. Istovremeno, pojmovno-kategorijalni aparat socijalnog rada odlikuje terminologija uslovljena društvenim definisanjem devijantnosti, profesionalizacijom i normativno-pravnom regulativom.

Polazeći od toga da teorije definišu socijalne pojave, imenuju pojmove i procese nastanka i razvoja pojave kao i korisnika te preciziraju strategije, instrumente i tehnike, nesporno je da su izvor jezika koji se koristi u govoru, izvještavanju, planiranju. Pri tome, izbor terminologije u socijalnom radu reflektuje dominantnu teorijsku orijentaciju i modele prakse (Payne, 2001). Naime, socijalni radnici teoriju primjenjuju u procesu razrješavanja socijalnih problema i teškoća svojih klijenata. Socijalni radnici koriste teorijska znanja u svojoj praksi, direktno ili implicitno, selektivno, eklektički ili komplementarno (Petrović, 2019). Operacionalizacijom teorijske definicije (koncepta) preoblikuju upotrebljivu definiciju i mjerljive i konkretne indikatore koji omogućuju njihovu primjenu u istraživanju i profesionalnom djelovanju. Tako se teorijski koncepti pretvaraju u praktične alate koje koriste za procjenu, intervenciju i evaluaciju rada s korisnicima (Knežević i sar., 2013). U praksi to rezultira time što je profesionalni jezik uslovljen normativno-pravnim okvirom, a što dovodi do svođenja socijalnih fenomena na administrativno mjerljive kategorije i procedure (Jugović, 2005).

U savremenoj literaturi socijalnog rada navodi se nekoliko teorijskih pristupa koji ukazuju na praksu i pojmovno-kategorijalni aparat (rječnik) socijalnog rada sa maloljetnim prestupicima. Teorijska shvatanja u socijalnom radu mogu se podijeliti na pozitivistička, strukturalno-funkcionalistička, egzistencijalistička, interakcionističko-konstruktivistička i radikalno-kritička pri čemu svaki od ovih pristupa predstavlja različit način razumijevanja pojava i socijalnih problema. (Jugović, 2004). Genezu teorijskih shvatanja „za“ socijalni rad karakteriše pomak od prvobitnih, pozitivističkih i strukturalno-funkcionalističkih shvatanja ka savremenim, interakcionističkim, egzistencijalističkim i radikalno-kritičkim shvatanjima (Lazić, 2026, prema Paune, 2001). U kontekstu pozitivizma socijalni rad se razvijao kao djelatnost usmjerena na očuvanje društvenog poretka, a devijantno ponašanje mladih se posmatralo kao „socijalna bolest“. Mladi su posmatrani kao „neprilagođeni ili „problematični“, a zadatak socijalnog rada je da mlade disciplinuje. Socijalni rad baziran na strukturalno-funkcionalističkom pristupu problem korisnika vidi kroz društvo kao sisietm međusobno sistem međusobno povezanih dijelova koji treba da su u ravnoteži. Devijacije se posmatraju kao narušavanje te ravnoteže i poremećaj u socijalizaciji, disfunkcionalnoj, nepotpunoj ili dezorganizovanoj porodici, školi, a socijalni rad ima ulogu posredovanja između pojedinca i sistema sa ciljem korigovanja. Egzistencijalistički i interakcionističko-konstruktivistički bazirana praksa socijalnog rada polaze od ideje pojedinca koji se razvija i mijenja kroz interakcije sa društvom. Devijantno ponašanje mladih je posljedica nepovoljnih društvenih okolnosti, birokratizacije i etiketiranja. Humanistička praksa socijalnog rada se zasniva na empatiji i osnaživanju čime se suzbija stigma, podstiče saradnja, partnerstvo, proaktivnost mladih. Radikalno-kritičko shvatanje devijantnost objašnjava kao posljedicu siromaštva, marginalizacije i neravnomjerne raspodjele moći i resursa. Socijalni rad treba da djeluje na transformaciju društvenih struktura i jačanje socijalne pravde, kako bi pojedinac mogao imati kvaliteta život.

Dakle, različiti teorijski pristupi daju različite interpetacije socijalnog problema, korisnika i strategija koje se preduzimaju.

Uz teorije, bitno je pomenuti i da se jezik socijalnog rada razvijao, pored uticaja teorijskih društvenih paradigmi, i pod uticajem humanizacije društva i zakonske normative. Naime, i istorijski

posmatramo postoji promjena u imenovanju od „socijalni slučaj“ do uvođenja humanijeg izraza „u stanju socijalne potrebe“. Istovremeno određeni izrazi postaju zakonom obavezujući kao što su „maloljetni prestupnik“, „maloljetnik u krivičnom postupku“, „poremećaj ponašanja“. Ovaj razvoj pokazuje kako se profesionalni jezik socijalnog rada kreće između humanizacije i pravne formalizacije. Inače, tema standardizacije i profesionalizacije jezika socijalnog rada je aktuelna danas, a naglasak se stavlja na refleksivan, humanizujuću, osnažujući jezika koji omogućava razumijevanje i inkluzivnu praksu (Wodak, 2001; Fook, 2016).

Zajedno posmatrano, ovi teorijski prikazi i objašnjenja stručnjaka, ukazuju na zaključak da je pojmovno-kategorijalni aparat (rječnik) socijalnog rada rezultat interakcije teorijskih paradigmi, socokulturnog konteksta, institucionalne birokratizacije i normativno-pravnih okvira, pri čemu on istovremeno oblikuje i odražava način na koji se socijalna stvarnost korisnika konstituiše u profesionalnoj praksi. Istovremeno, jezik socijalnog rada može imati i osnažujući i opresivni karakter, a savremena tendenciju su humanističkom, osnažujeg karaktera.

Praktično, jezik socijalnog rada se očitava u dijagnostičkim dokumentima koje socijalni radnici prave, procjenama, planovima rada, izvještajima, tačnije u svim vidovima verbalne komunikacije. To se može objasniti jednostavno na primjeru socijalne anamneze kao najvažnijeg dijagnstičkog dokumenta koji socijalni radik sačinjava. Socijalna anamneza obuhvata sve važne podatke o korisniku, njegovoj porodici kao i širem okruženju, objedinjene radi procjene korisnika i problema i planiranja intervencija. Podaci se daju kroz riječi kao pojmove koji se koriste u obliku koji na stručan i razumljiv način mogu razumjeti svi stručnjaci koji se bave korisnikom (npr. soc. radnici iz drugih ustanova, sudije, doktori, psiholozi, slično). Značaj anamneze je što ona objedinjuje podatke koji postaju značajni za donošenje „mišljenja o korisniku i za korisnika“ (Brajković, Šajfar, 2024). Uz to, značajno je i da se socijalne anamneze razlikuju i podaci različito klasifikuju, analiziraju, u zavisnosti od institucionalnog okvira i svrhe izrade, različitih kompetencija i stručnosti socijalnih radnika, kao i njegove etičnosti (Brajković, Šajfar, 2024). Uz to, značajno je imati na umu sljedeće: značenje je u ljudima, a ne u riječima; značenje je vezano uz kontekst, značenje je kulturno uslovljeno; riječi imaju denotativno (stvarno, objektivno), a ne konotativno (subjektivno) značenje; verbalne poruke mogu biti direktne ili indirektne (Vučenović, 2024, prema Ajduković 2012). Praktično, to znači da se riječi, pojmovi i izrazi koji koriste u usmenoj i pismenoj komunikaciji sa korisnikom upotrebljavaju na način razumljiv, prihvatljiv, a uz to da budu u funkciji pomoći korisniku na humanizujući način. Isto vrijedi za sve vidove izvještaja koje socijalni radnici sačinjavaju kao što su npr. individualni planovi rada koji se prave zajedno sa korisnikom, izvještaji za sud i dr.

U kontekstu rada sa maloljetnim prestupnicima to znači upotrebu jezika koji će ih motivisati na promjene, na rehabilitaciju, na saradnju. Tako, npr. izbjegavanjem upotrebe termina sa negativnom konotacijom i prefikisima „ne“ (neprilagođeno, nepoželjno, nedakvatno), „de“ (destruktivan, dezorganizovana), odnosno korištenjem njihovih opozitnih pojmova i preformulisanjem izraza može se upućivati poruka vjere u maloljetnika, u njegove kapacitete i potencijale.

METODOLOŠKI PRISTUP

Polazna ideja ove analize zasniva se na pretpostavci da jezik socijalnog rada u oblasti maloljetničkog prestupništva odražavajući teorijska shvatanja može imati osnažujući ili stigmatizirajući efekat u stručnoj praksi. Poodaci dati u ovom radu predstavljaju dio neanaliziranih rezultata empirijskog istraživanja sprovedenog 2022. godine, sadržanih u doktorskoj disertaciji „Teorijsko-metodska obilježja socijalnog rada sa maloljetnim prestupnicima u Republici Srpskoj“ (Lazić, 2022). U radu se krenulo od definisanog pitanja:

1) da li jezik koji se koristi u praksi socijalnog rada sa maloljetnim prestupnicima ima osnažujući ili isključujući karakter u radu sa maloljetnim prestupnicima.

U provedenom istraživanje krenulo se od pretpostavke da se osnaživanja kao pristup socijalnih radnika u radu sa maloljetnim prestupnicima nedovoljno primjenjuje u funkciji prevencije i intervencije. Cilj istraživanja jeste analiza pojmovno-kategorijalnog aparata socijalnog rada u radu sa maloljetnim prestupnicima, kako bi se utvrdila njegova teorijska utemeljenost i funkcija u procesu stručnog rada.

Predmet istraživanja predstavlja jezik socijalnog rada u dijagnostičkim izvještajima o maloljetnim prestupnicima, sa fokusom na opis ponašanja, ličnosti, porodičnog konteksta i intervencija. Pri tome je zadatak da se identifikuju oni koji imaju isključujći, stigmatizirajući, osnažujući i inkluzivni karakter.

Populaciju istraživanja čine socijalni radnici zaposleni u centrima za socijalni rad u Republici Srpskoj, a uzorak obuhvata 100 dijagnostičkih izvještaja o maloljetnim prestupnicima sa kojima se radilo prethodnih 10 godina.

U istraživanju je korištena metoda analize sadržaja uz deskriptivnu kvantitativnu i kvalitativnu obradu podataka, a zaključivanje je izvršeno analitičko-deduktivnim metodama radi utvrđivanja frekvencije i konteksta upotrebe pojmova u stručnim dokumentima.

Rezultati i diskusija

Rezultati analize pojmovno-kategorijalnog aparata koji se koristi u praksi socijalnog rada sa maloljetnim prestupnicima prikazani su u narednoj tabeli. U njoj su navedeni identifikovani izrazi koji se odnose na maloljetničko prestupništvo, kao i njihova učestalost i procentualna zastupljenost u uzorku.

✓

✓ Tabela 1. Distribucija ključnih pojmova u jeziku socijalnog rada prema analitičkim kontekstima

✓

Analitički kontekst	Ključni pojmovi (frekvencija %)
Definisanje pojave	asocijalnost (41,40) komunikativnost (13,30) slobodno vrijeme (13,30) nepromišljenost (12,49) problemi sa zakonom (10,17) maloljetnici u postupku (9,39)
Opis ponašanja	asocijalno (51,46) društveno neprihvatljivo (20,39) nepromišljeno (15,53) destruktivno (5,83) neprilagođeno (2,91) agresivno (2,91) nedruštveno (0,97)
Porodični kontekst	struktura porodice (26,68) socioekonomski status (26,53) funkcije porodice (19,72) porodični odnosi (12,91) saradnja (7,28) dezorganizovanost (4,32) mreža (2,57)
Intervencije	kajanje (35,00) posljedice (20,00) psihosocijalna podrška (17,50) izvinjenje (10,00) uviđanje (10,00) resocijalizacija (5,00) tretman (2,50)

Kao što je prikazano u Tabeli 1, dominantna zastupljenost pojmova u kontekstu opisa pojave ukazuje na dominanantno korištenje izraza sa negativno konotacijom (asocijalnost, nepromišljenost), a visoka učestalost upotrebe pojmova „podrška“ i „komunikativnost“ upućuje na osnažujući karakter prakse.

U kontekstu opisa ponašanja dominiraju pojmovi sa negativnom konotacijom što znači da je pažnja socijalnih radnika dominantno usmjerena na odstupanja maloljetnikog ponašanja od društvenih i zakonskih očekivanja, odnosno da nedostaje procjena potencijala i kapaciteta, makar manje frekvencije. Prilikom opisa ponašanja izostaju opisi socijalne komunikativnosti i zainteresovanosti maloljetnika i potencijali što bi ukazalo na mogućnost promjene i integracije.

U kontekstu opisa porodičnog konteksta upotreba pojmova kao što su „saradnja“ te drugi koji analiziraju karakteristike porodice ukazuju da se posvečuje pažnja analizi potencijala porodice kao izvora podrške maloljetniku u procesu rehabilitacije.

Upotreba pojma „psihosocijalna podrška“, „resocijalizacija“ uz pojmove koji direktno opisuju stanje maloljetnika (kajanje, posljedice) u kontekstu opisa intervencija upućuje na usmjerenost socijalnog radnika na rad fokusiran na tretmanu koji polazi od osviješćivanja maloljetnika o društvenoj nepoželjnosti počinjenog.

U identifikovanim terminima prepoznaje se uticaj administrativno-pravnog okvira, namjera društvene kontrole i ravnoteže usmjeravanjem ponašanja djece. Riječi „asocijalnost“, koja se koristi za opis ponašanja maloljetnog prestupnika, i „potpunost“, kojom se opisuje struktura i organizacija porodice, najčešće su u izvještajima, što ukazuje na tradicionalne birokratske osnove stručnog rada u centrima za socijalni rad. Na to ukazuje i upotreba niza pojmova za opis ponašanja sa negativnim predznakom u riječi što može da ima stigmatizirаći efekat kod maloljetnika. Iako su pojmovi poput „resocijalizacija“ i „psihosocijalna podrška“ prisutni, njihova zastupljenost ukazuje na nedovoljan fokus prakse usmjeren ka prevenciji i strukturalnim uzrocima problema (osim porodice), te da je fokus stručnog rada na posljedicama (na maloljetniku i ponašanju), a ne na uzrocima maloljetničkog prestupništva. U analiziranim izvještajima identifikovana upotreba pojmova „mreža“ i „saradnja“ ukazuju na traženje resursa i potrebu participacije korisnika i članova njihove mreže koji mogu biti polazna osnova za tretman. Upravo tu se prepoznaje osnažujuće namjere u procesu resocijalizacije.

Rezultati istraživanja podudaraju se sa sličnim istraživanjima provedenim na ovim područjima (Jugović, Srbija; Petrović, Republika Srpska; Ćuk i Savanović, Republika Srpska), koja ukazuju na dominaciju pozitivističkih i strukturalno-funkcionalističkih pristupa u socijalnom radu s maloljetnim prestupnicima. Uočeni su pragmatično postupanje, ograničenost prakse i nedostatak standardizacije prakse, uz fokus na korekciju umjesto prevencije i razvoja potencijala. Najčešći pojmovi (asocijalnost, poremećaj ponašanja, disfunkcionalnost, kontrola itd.) potvrđuju ove nalaze. Nalazi takođe ukazuju i na dominantnu zastupljenost socijalnog rada s pojedincem i zanemarenost socijalnog rada u zajednici, te potrebu za promjenama prakse unapređenjem stručnosti i znanja stručnih radnika te sistemskim prevencijskim pristupa društva kao i prakse socijalnog rada (Lazić, 2022). Takođe, neophodno je dodati da se devijantno ponašanje mladih ne može objasniti isključivo individualnim karakteristikama ili „nedostacima“, već je potrebno šire razumijevanje prestupništva u kontekstu socijalnih, ekonomskih i porodičnih okolnosti u kojima mladi odrastaju (Fergusson, R. i Sarre, R. (2016).

Dakle, na osnovu navedene analize rezultata može se zaključiti da je pojmovno-kategorijalni jezik socijalnog rada u kontekstu rada sa maloljetnim prestupnicima u Republici Srpskoj obojen tradicionalno-pozitivističkim i strukturalističkim idejama ravnoteže ponašanja sa normama društvenog sistema koji je kontrolišući. S druge strane, iako nedostaje proaktivnost i prevencijske intencije, prepoznaju se elementi potrage za resursima podrške neophodnim za pozitivne ishode tretmana.

ZAKLJUČAK

Praksa usmjerena na zadatak nalaže socijalnom radniku da opiše korisnika i problem/pojavu vodeći se administrativno-normativnim zahtjevima. S obzirom da to ima dehumanizujući i kontrolišuće implikacije na korisnike, socijalni rad danas je pred izazovom da biti inkluzivan, prognostički, usmjeren na potencijale i u funkciji predupređenje devijacija odnosno proizvođenja promjena kojime će se provoditi ideje socijalne pravde, jednakosti i postići uslovi za kvalitetan život ljudske zajednice.

Osnažujući socijalni rad zahtjeva sistemski razvoj socijalnog rada počev od jačanja teorijske i metodološke osposbljenosti stručnjaka, njihove profesionalne etičnosti do inkluzivnih i sistemsko-

integracijskih prevencijskih praksi. Na taj način će se i jezik socijalni rada bogatiti konstruktivistički i relacijski osnažujućim i motivišućim pojmovima. Cilj je da maloljetni prestupnik ne bude devijant kojeg društvo posmatra u kontekstu sukoba sa zakonom već kao subjekt koji posjeduje potencijale transformacije i resurse da bude aktivni učesnik procesa socijalne integracije.

LITERATURA

Bjaković i Šajfar (2024). Sadržaj intervjua i pisanje socijalne anamneze, str. 46-72. u ur. Hajncl i Vučenović: *Intervju u socijalnom radu,* Zagreb: Medicinska zaklada.

Ćuk, M., Savanović, I. (2019). Socijalni rad u svakodnevnoj praksi socijalne zaštite Republike Srpske, *Politeia*, str. 57-80.

Fairclough, N. (1995). *Critical discourse analysis: The critical study of language.* Longman.

https://www.routledge.com/Critical-Discourse-Analysis/Fairclough/p/book/9780582219847 (pristupljeno 18.04.2026.)

From, E. (1984). *Zdravo društvo*. Zagreb: Naprijed, Avgust Cesarec, Beograd: Nolit

Fook, J. (2016). *Social work: A critical approach to practice* (3rd ed.). London: SAGE Publications.

Fergusson, R., & Sarre, R. (2016). Youth justice and social work practice. *Journal of Social Work Practice***.** https://doi.org/10.1080/02650533.2016.1164512 (pristupljeno 20.04.2026.)

Frothingham, M. B. (2013). Sapir–Whorf hypothesis (Linguistic Relativity Hypothesis), https://www.simplypsychology.org/sapir-whorf-hypothesis.html (pristupljeno: 17.04.2026).

Gordić, M., Termiz, D., Tančić, D. (2015). *Metodološki osnov istraživanja bezbjednost, odbrane i terorizma.* Brčko: Evropski Univerzitet.

Jugović, A. (2004). Teorije društvene devijantnosti i socijalni rad. *Socijalna misao*, 3–4, str.9–32.

Jugović, A. (2005). Jezik profesije socijalnih radnika. *Socijalna misao*, 1–2., str. 113-135.

Knežević, M., Miljenović, A., & Branica, V. (2013). *Teorija socijalnog rada.* Zagreb: Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Studijski centar socijalnog rada.

Lazić, Lj. (2022). Teorijsko-metodska obilježja socijalnog rada sa maloljetnim prestupnicima u Republici Srpskoj (Doktorska disertacija). Univerzitet u Banjoj Luci.

Lazić, Lj. (2026). T*eorijsko-metodska obilježja socijalnog rada sa maloljetnim prestupnicima u Republici Srpsko*j, Banja Luka: CMZ.

Payne, M. (2001). *Savremena teorija socijalnog rada*, Banja Luka: Filozofski fakultet Univerziteta u Banja Luci.

Petrović, J. (2019). Pojmovno-kategorijalni aparat socijalnog rada u oblasti maloljetničkog prestupništva kao odraz teorijskih koncepata, *Politeia*, str. 107-122.

Suzuki, T., D., From, E. (1969). Zen budizam i psihoanaliza, Beograd: Nolit.Thompson, N. (2009). *Understanding social work*. Palgrave Macmillan.

Thompson, B. J. (2002). Dijete u razvoju. Ur. Thomson, Kahn, Masheder, Oldfiled, Glockler, Neighan: *Zdravo djetinjstvo, praktični vodič za odgoj djece u prvih sedam godina*. Zagreb: Grafički zavod Hrvatske

Vučenović, D. (2024). Interpersonalna komunikacija u intervjuu, str. 73-96. U ur. Hajncl i Vučenović: Intervju u socijalnom radu. Zagreb: Medicinska zaklada.

Winter, S. C. (2002). Explaining street-level bureaucratic behavior in social and regulatory policies. Paper presented at the *Annual Meeting of the American Political Science Association*, Boston.

http://www.allacademic.com/meta/p65889_index.html (pristupljeno 18.04.2026.)

Wodak, R. (2011). *The discourse of politics in action: Politics as usual*. Palgrave Macmillan.

LANGUAGE OF SOCIAL WORK AND ITS IMPLICATIONS ON JUVENILE CRIME

Asst. Ph.D. sc. Ljubinka Lazić, University of Herzegovina, FDZMB,
Doboj, Bosnia and Herzegovina

Abstract: *This paper deals with the analysis of language in social work with juvenile delinquents, focusing on the implications that linguistic expressions can have on the rehabilitation process. By analyzing the terms used to describe the behavior of juvenile delinquents and to plan resocialization interventions, the attitude of professional workers towards juvenile delinquency as well as their chances for successful social reintegration were investigated. The work is based on unpublished analyzes of 100 diagnostic reports on juvenile offenders in the Republika Srpska as part of a broader investigation of the theoretical and methodological characteristics of professional work with juveniles in centers for social work. The results of the analysis of this conceptual-categorical apparatus of social work showed that the use of empowering language indicates the proactivity of social workers. The paper emphasizes the need for changes in the language approach of social work and preventive social action in order to promote social harmony and prevent recidivism.*

Key words: *juvenile delinquency, language of social work, resocialization*